

PRILOG KONKRETNIJEM DEFINIRANJU ODGOJNIH ZADATAKA NASTAVNOG PROCESA*

Boris Neljak

Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu

Stručni članak

UDK: 37.014

Primljeno: 10.09.1992.

Sažetak

Rad ukazuje na mogućnost preciznije povezanosti nastavnih cjelina i odgojnih zadataka nastavnog procesa, te su zbog toga komparirana i usklađena dva skupa informacija. Prvi je skup formiran od nastavnih cjelina iz zvaničnog plana i programa odgoja i osnovnog obrazovanja tjelesnog i zdravstvenog područja, dok drugi skup sačinjavaju odgojni termini koji se standardno upotrebljavaju u pedagogiji.

Ovaj stručni rad trebao bi omogućiti jednostavnije i adekvatnije definiranje odgojnih zadataka svakog nastavnog sata tijekom školske godine.

Ključne riječi: nastavni proces, nastavnik, djeca, odgojni zadaci, školski plan i program

Abstract

CONTRIBUTION TO A MORE PRECISE DEFINITION OF OBJECTIVES OF TEACHING PROCEDURE

The paper deals with a possibility of establishing more precise relations between teaching units and educational objectives in the teaching procedure. Two groups of data have been compared and coordinated for this purpose. The first group is made up of teaching units incorporated into the official physical education curriculum in primary schools, while the other includes terms normally used in pedagogy.

The aim of the paper is to provide a simpler and more adequate definition of instructional objectives during every teaching period in the course of the school year.

Key words: teaching process, teacher, children, objectives of education, curriculum

Zusammenfassung

BEITRAG ZU EINER KONKRETEREN FESTLEGUNG DER ERZEHUNGSZIELE IM UNTERRICHTSPROZESS

Diese Arbeit weist auf die besseren Möglichkeiten für eine präzisere Kombination der Unterrichtseinheiten mit Erziehungsaufgaben des Unterrichtsprozesses auf. In dieser Absicht wurden zwei Gruppen von Informationen verglichen und einander angepasst. Die erste Gruppe besteht aus Unterrichtseinheiten, die dem offiziellen Unterrichtsplan und programm für Sport in der Grundschule entnommen worden sind. Die andere Gruppe bilden Erziehungstermine, die zur Standardterminologie der Pädagogik gehören. Mit dieser Arbeit sollte die Formulierung der Erziehungsaufgaben für einzelne Unterrichtsstunden vereinfacht werden.

Schlüsselwörter: Unterrichtsprozess, Lehrer, Kinder, Erziehungsziele, Curriculum

1. Uvod i problem

Na činjenicu da je mnogima u potpunosti pojmovno jasna vrijednost odgoja indikativno ukazuje početni pojam koji u većine zvaničnih naziva vezanih uz školstvo počinje riječju odgoj (odgojno - obrazovna grupa, plan i program odgoja i osnovnog obrazovanja, fond osnovnog odgoja i obrazovanja, odgojno - obrazovna institucija, itd.). Suprotno tome, uvažavajući i međuzavisnost odgojno - obrazovnih komponenti nastavnog procesa, u praksi je primjetljivija veća naglašenost obrazovne komponente. Osluškujući praksu, moglo bi se konstatirati da obrazovna komponenta generalno sve više i više uzima primat.

Neosporno je da postoje mnogi razlozi koji uvjetuju ovakav odnos između odgojne i obrazovne komponente nastavnog procesa. Provesti detaljnu analizu ovakvih odnosa između navedenih komponenti bilo bi iluzorno

i neozbiljno za jedan stručni rad, ali istaknuti neke segmente problema s naznakama mogućih promjena i jest svrha stručnog rada.

Jedan od evidentnih problema, koji ističu nastavnici, općenito su napisani odgojni zadaci nastavnog procesa, za razliku od obrazovnih koji su izrazito konkretni. Ovakav odnos može se argumentirati uvidom u odgojne zadatke nastavnog procesa počevši od zvaničnih zadataka Ministarstva, preko školskih planova odgojnog rada u razrednoj zajednici koje pišu razrednici, pa sve do odgojnih zadataka jednog jedinog sata koje upisuje nastavnik svakog predmeta u dnevnu pripremu za svaki sat. Ako bismo apstrahirali samo za ovaj rad globalno napisane odgojne zadatke Ministarstva i škole, odgojni zadatak svakog sata nikako ne bi smio biti općenit, već izrazito konkretan. Naime, hijerarhijski nadređene in-

* Rad je dio znanstvenog projekta 5-10-108 Ministarstva znanosti tehnologije Republike Hrvatske.

** Nastavni plan i program tjelesnog odgoja za osnovne škole u Republici Hrvatskoj, Zavod za školstvo, Zagreb, 1991.

stitucije ipak nemaju neposredan uvid u pojedinog učenika, dok nastavnik radi samo s konkretnim učenicima koje itekako dobro poznaje.

Stoga je napisan stručni rad kako bi se idejno razradilo konkretnije i adekvatnije definiranje odgojnih zadataka svakog nastavnog sata u tjelesnom i zdravstvenom odgojno / obrazovnom području.

2. Diskusija

Ideja o konkretizaciji odgojnih zadataka nema nakanu unificiranja odgojnog prostora i/ili sputavanja promptnog reagiranja nastavnika u svakodnevnom odgojnim situacijama, već samo adekvatnije pripremanje nastavnika za odgojnu komponentu nastavnog procesa. Sputavati autonomne odgojne reakcije nastavnika jednako je moguće koliko i svaki sat dobiti premiju na igrama na sreću. Tome je razlog multidimenzionalni sustav djeteta koje u prostoru i vremenu reagira beskonačnim brojem izlaza. Ali upravo zbog toga, beskonačnog broja izlaza, valjalo bi konkretizirati određen broj ulaznih informacija, kako bi se koliko - toliko razumno mogao detektirati izlaz. Vjerojatno bi ovakav pristup bio logičniji za opću efikasnost odgojnih promjena.

Kada generalno promatramo sve odgojne utjecaje na jednom satu, oni se općenito mogu svrstati u dva skupa odgojnih poruka. Prvi ukazuje na odgojne utjecaje koji neposredno izviru iz tema na satu, pa ga zato nazivamo *ZAVISNI*. Drugi nije i/ili ne mora biti u funkcionalnoj vezi s temama na satu i zato se može nazvati *NEZAVISNI*. Kako bismo pojasnili ova dva skupa, možemo za primjer ukazati kako je pojam upornosti sigurno komplementaran nastavnoj temi - cikličko kretanje različitim tempom do 6 minuta, dok se pojam higijene može ugraditi u svaki sat, a da se pritom odgojno ne nameće nastavnoj temi.

Ako navedeno držimo logički konkretnim, tada s tog stajališta vrijedi i definicija koja ukazuje na opću odgojnu efikasnost svakog sata, a glasi *Ukupni odgojni efekti na satu produkt su zavisne i nezavisne komponente odgojnih utjecaja*.

Pritom bi zavisna komponenta odgojnih utjecaja trebala imati veći udio u definiranju odgojnog zadatka konkretnog sata, stoga što ona izvire iz posebnosti svakog pojedinog predmeta. U prilog navedenoj konstataciji ide i tvrdnja da je nezavisna komponenta odgojnog djelovanja implementirana u svaki nastavni predmet.

Kako bi se provela konkretizacija odgojnih zadataka nastavnog procesa u bilo kojem odgojno / obrazovnom području, pa tako i u tjelesnom i zdravstvenom, potrebno je prvo konkretizirati komponentu zavisnih odgojnih zadataka. Za to je potrebno komparirati i uskladiti dvije grupe informacija. Prvu čine nastavne teme za svaki pojedini razred iz zvaničnog plana i programa odgoja i osnovnog obrazovanja tjelesnog i zdravstvenog područja,

dok drugu formiraju odgojni termini koji se standardno upotrebljavaju u pedagogiji.

Navedene grupe informacija trebale bi se komparirati na slijedeći način:

1. *Pojedinoj nastavnoj temi pridružiti (po prioritetu utjecaja) određen broj odgojnih zadataka koji egzistiraju u specifičnosti teme.*
2. *Isto učiniti za sve nastavne teme iz zvaničnih planova i programa s obzirom na razrede s kojima nastavnik radi. Na taj način nastavnik bi dobio katalog tema i odgojnih utjecaja koji se sami nameću specifičnošću tema.*

Nakon ove procedure potrebno je znati što pripada komponenti nezavisnih odgojnih zadataka. Ona prvenstveno zavisi od odgojnog plana škole, jer se jedino na taj način može uskladiti odgojni pristup nastavnika iz različitih predmeta. Potom u ovu grupaciju ulazi još i slijedeće

- *specifičnost kronološke dobi učenika,*
- *posebnost razrednog odjela,*
- *metodički organizacijski oblik rada predviđen za određeni sat,*
- *tip sata.*

Nakon što su poznate i definirane zavisna i nezavisna komponenta odgojnih informacija, nastavnik tek tada može u potpunosti suvislo konkretizirati odgojni zadatak pojedinog sata. Itada, u trenutku kada nastavnik upisuje odgojne zadatke za konkretan sat, a primjerice ima tri nastavne teme na satu, on ih autonomno određuje na jedan od slijedećih načina:

1. *odgojnim zadacima sve tri teme, uz isticanje po potrebi neke od njih (zavisna komponenta),*
2. *odgojnim zadacima koje su posredno vezane uz teme (nezavisna komponenta),*
3. *kombinacijom jednoga i drugoga, što bi trebalo biti najčešće.*

3. Zaključak*

U stručnom radu razrađen je jedan model, koji pruža mogućnost konkretnijeg definiranja odgojnih zadataka nastavnog procesa, a bazira se na fuzioniranju dva skupa odgojnih informacija koje bi nastavnik trebao imati pod kontrolom. Jedino na takav konkretan način može se ciljano utjecati na pojedine odgojne karakteristike djece u razredu. U suprotnom, svaki odgojni pokušaj prepušten je slučajnim varijacijama uspjeha.

Promatrajući ovaj rad s aspekta nastavnika iz prakse, bilo bi itekako poželjno i potrebno kada bi grupa stručnjaka detaljno razradila potencijalne odgojne mogućnosti pojedinih nastavnih tema i to objedinila u jednom priručniku. Dakako, pristup pisanju takva priručnika mora biti interdisciplinarnan, a njegovi autori trebali bi svakako biti kineziolog, pedagog, psiholog i sociolog.

Literatura:

1. Bratanić, M. *Mikropedagogija*, školska knjiga, Zagreb, 1991.
2. Bujas, Z. *Psihofiziologija rada*, Institut za higijenu rada, Zagreb, 1959.
3. Malić, J. i V. Mužić *Pedagogija*, školska knjiga, Zagreb, 1990.

* Referat podnesen na ljetnoj školi pedagoga fizičke kulture Hrvatske, Rovinj, 27-30. 08. 1992.